

"تأخیر قرائت گزارش تفریح به ما ربطی ندارد"

گفت‌وگوی «اقتصاد ایران» با آقای فریدون همتی، معاون حقوقی امور مجلس و تفریح بودجه دیوان محاسبات

اقتصاد ایران: روند تهیه و انتشار گزارش تفریح بودجه به چه ترتیب است؟

ابتدا چارچوب گزارش تفریح بودجه در حوزه اداره کل تفریح بودجه و بر اساس قانون بودجه تهیه شده و فرم‌های مربوط به آن طراحی می‌شوند و در اختیار حسابرسان قرار می‌گیرد. هزاران حسابرس در سطح ملی و استانی، در گستره دستگاه‌های اجرایی، در تمام ردیف‌های بودجه اعم از درآمدی و هزینه‌ای با رسیدگی و حسابرسی اقلام درآمد و هزینه و تطبیق با قانون، نتایج را در ۳ بخش شامل تفریح ماده واحده و بندهای آن، تفریح دریافت و پرداخت‌ها و گزارشات حسابرسی تهیه و گزارش می‌کنند. گزارشات در نهایت پس از طی مراحل مختلف در هیأت‌های حسابرسی، اداره کل رسیدگی و معاونت فنی مربوطه یا اداره کل استان، رسیدگی مجلد می‌شوند و اطلاعات آن با دستگاه‌های مربوطه، در میان گذاشته می‌شوند. هر گونه اشکال و یا نقصی در کار مشاهده شود، به صورت مکتوب به دستگاه‌ها ارایه می‌شود و نتایج تکمیلی، آماده ارایه به هیأت عمومی دیوان محاسبات می‌شود. گزارش مزبور پس از تأیید هیأت عمومی، تحت عنوان تفریح بودجه سال به مجلس تقدیم می‌شود. خوشبختانه در دوره جلید دیوان محاسبات، تلاش و برنامه‌ریزی مناسبی صورت گرفته که گزارش تفریح به موقع ارایه شود.

اقتصاد ایران: چرا همواره در گزارشات تفریح بودجه شاهد انحرافات دستگاه‌های دولتی از منابع بودجه هستیم؟

این انحرافات در دولت‌های مختلف وجود داشته، مضاف بر آن که فقط مخصوص کشور ما نیست. موضوعی که موجب شده تا مدیر دستگاه اجراکننده، بخشی از مقررات و قوانین را نادیده بگیرد و بخشی از این منابع را جای دیگر هزینه کند - چه بسا هزینه کردن در محل دیگر کاملاً ضروری باشد - به این دلیل است که در قانون ذکر نشده که این امر، تخلف و یا همان انحراف از قانون محسوب می‌شود. باید توجه کنید که انحرافات گزارش شده به معنای فساد و یا حیف و میل نیستند. بیش از ۹۸ درصد تخلفاتی که در طول بررسی‌های دیوان در دستگاه‌های اجرایی کل کشور شناسایی شده‌اند، ناشی از نادیده گرفتن قوانین و مقررات در این سازمان‌ها می‌باشند که یقیناً ناآگاهی به موارد و بندهای قانون در ارتباط با نحوه عملکرد و مصرف، مهمترین دلیل آن است. البته شاهد فسادهایی هم هستیم که آمار آنها بسیار اندک هستند.

تفریح بودجه نمی‌تواند به تنهایی اقدامی انجام دهد تا تخلف کمتر شود. مادر آسیب‌شناسی به این نتیجه رسیده‌ایم در طول سال که دستگاه‌های اجرایی کشور مشغول فعالیت هستند، باید وارد عمل شویم تا تخلفی صورت نگیرد. برای این منظور در یکی از رویکردهای جدید دیوان محاسبات که از سال گذشته در دستور کار قرار گرفت، در کنار رسیدگی به بودجه سال قبل برای گزارش تفریح بودجه، نظارت بر بودجه سال جاری را هم اعمال می‌کنیم. یعنی فعالیت دستگاه‌ها را زیر نظر می‌گیریم و قبل از این که شروع به انجام تخلف کنند به آنها هشدار می‌دهیم. اختیار تصمیم و تشخیص با خود دستگاه است. به دستگاه می‌گوییم اگر این روند ادامه پیدا کند، به دلیل مغایرت با قانون، تخلف صورت خواهد گرفت. بنابراین این روش به ما کمک می‌کند که تعداد تخلفات و انحرافات را در حین اجرای بودجه کم کنیم.

اقتصاد ایران: انحرافات مندرج در گزارش تفریح، به خصوص در حوزه درآمدهای نفت و گاز، چگونه انحرافات محسوب می‌شوند؟

در حوزه نفت و گاز، قوانین و مقررات شفافی در بودجه سالانه وجود ندارد و به طور کامل نمی‌توان مجموعه فعل و انفعالاتی را که در این رابطه با دولت انجام می‌گیرد بررسی کرد و به همین خاطر شاهد انحرافات هستیم. مثلاً عنوان می‌شود ۳ هزار میلیارد تومان خلاف قانون برای واردات بنزین هزینه شده است، اما به هزینه‌های مرتبط با آن همچون هزینه‌های حمل و نقل، انبارداری، بیمه و مانند آن توجه نمی‌کنند که بخشی از این رقم است. در این رابطه اتفاق مهمی که سال قبل در این زمینه افتاد، این بود که بر اساس گزارشات دیوان و پیگیری‌های مصراانه سازمان، در نهایت مجلس قانع شد که باید یک کارگروه مجرب، رابطه دولت و شرکت نفت را شفاف کند و این موضوع در قانون بودجه جای بگیرد. این مسأله در بودجه سال ۸۹ مورد توجه واقع شد و سال گذشته کارگروهی متشکل از تعدادی از نمایندگان مجلس، هیأت ریسه مجلس، هیأت ریسه تلفیق دولت، سازمان مدیریت، وزارت نفت، مرکز پژوهش‌ها و دیوان محاسبات برای آن تشکیل شد. این کارگروه نارسایی‌هایی را که در قوانین بودجه سال‌های گذشته و دیگر قوانین مربوط به رابطه دولت و نفت وجود دارد شناسایی نمود و بسته جدیدی در ارتباط با آن ارایه کرد. در این بسته که با عنوان بند ۴ قانون بودجه سال ۸۹ مطرح شده، تلاش بسیاری صورت گرفته تا ۹۰ درصد از این عدم شفافیت‌ها، نارسایی‌ها و ضعف‌ها برطرف شود و امیدواریم امسال در اجرای قانون بودجه دیگر شاهد انحرافات و تخلفات عمده در حوزه نفت نباشیم.

اقتصاد ایران: متشکریم. ■

البته باید به این نکته اشاره کرد که معاملات و رویدادهای دارای انحرافات که در گزارش تفریح بودجه درج شده، بخشی از همه معاملات و رویدادهای مالی را تشکیل می‌دهد و در واقع در گزارش تفریح بودجه به صورت تلویحی به این موضوع اشاره می‌شود که تمامی معاملات و رویدادهای مالی مورد رسیدگی قابل قبول بوده به استثنای مواردی که تحت عنوان انحراف از قانون گزارش شده است.

اقتصاد ایران: چرا دیوان سعی نمی‌کند انتشار تفریح بودجه را کمی به‌روز تر نماید تا شاهد انحراف کمتری در عملکرد بودجه باشیم؟

باید بگوییم در حال حاضر، گزارش تفریح بودجه به‌روز بوده و تأخیری ندارد. اکنون که در سال ۸۹ قرار داریم، باید با توجه به وظیفه‌های که قانون برای ما مشخص کرده، گزارش تفریح بودجه یک سال قبل از آن، یعنی سال ۸۸ را منتشر کنیم، اما مسأله آن است که برای انتشار گزارش تفریح بودجه، باید تا پایان سال مالی صبر کنیم که پایان سال مالی بودجه ۸۸ برای بخش جاری در آخر فروردین و برای بخش عمرانی، پایان تیر ماه است. علاوه بر این موضوع، یکی از منابع اطلاعاتی دیوان محاسبات کشور برای تهیه گزارش تفریح بودجه، صورت حساب عملکرد سالانه بودجه کل کشور می‌باشد که بر اساس قانون دولت تا ۹ ماه پس از پایان سال مالی (پایان آذر ماه سال بعد) فرصت دارد به دیوان محاسبات کشور ارایه نماید. بنابراین ملاحظه می‌کنید که باید منتظر باشیم سال مالی به پایان برسد که این مشکل از سوی ما نیست. در نتیجه دیوان تأخیری در انتشار گزارش تفریح بودجه ندارد.

اقتصاد ایران: پس به هر حال نتیجه می‌گیریم که تفریح بودجه آن هم با این سبک، کارایی لازم را ندارد؟